

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД

Брестська область – 630/11	Вітебська область – 166/16
Гомельська область – 291/13	Гродненська область – 443/4
Могилівська область – 174/9	Мінська область – 534/6
м. Мінськ – 110/2	

Як бачимо, більше всього релігійних організацій на заході (1088) і в центрі (652) Біларусі. Три її східні області мають 869 громад. Нереєстрованими в країні є переважно протестантські громади. Лише 10 конфесій мають свої центри, 6 – навчальні заклади. В Україні відсутні, такі наявні в Біларусі, конфесії: *католики латинського обряду, Іоганська церква, Церква перших християн, Оомото*. Сильний вплив в країні мають течії пізнього протестантизму (812 громад) і неопротестантизму (41 громада). Показово, що друге місце за кількістю громад в Біларусі займають п'ятидесятники (443). Їх тут більше як католиків (420). Відносно рівномірно поширені в країні неорелігійні течії (127 громад). Те, що в Мінській області їх немає, а в Мінську аж 22 громади, засвідчує поширеність поширеність неорелігій у містах.

Якщо порівняти цифровий масив 2000 року з 1996 роком, то помітним є зростання православних організацій (на 213), п'ятидесятників (на 140), повного Євангелія (на 33), вихід на релігійну арену РЦ ЄХБ (всі 60 громад). Загалом кількість релігійних організацій зросла з 1501 до 2722. За п'ять років – це немало. І це при тому, що Біларусі дещо прискіпливіше підходять до реєстрації громад.

Інформацію підготував А.Колодний

ХРИСТІЯНСТВО – ОСВІТА – ВИХОВАННЯ –

під такою назвою працювала одна з проблемних груп на міжнародній науковій конференції “Християнство і проблеми сьогодення”

Ведучий групи професор **М.Закович**, завідуючий кафедрою культурології **Українського педагогічного університету ім. М.Драгоманова** докладно інформував про наявний проект включення теології до курсів, обов'язкових у вищих навчальних закладах всіх рівнів акредитації і про та введення в програму загальноосвітніх шкіл (у всіх класах) предмету “Основи християнської етики”. Серед аргументації авторів проекту був, зокрема, такий: необхідність узгодження світської й духовної освіти. Ведучий підкреслив, що їх узгоджувати справді треба,

однак, згідно пропонованого проекту, передбачається скоріше механічне включення релігійного компоненту в світську освіту. Натомість для практичного узгодження потрібно, з одного боку, підняття богословської освіти, якою вона є в православних духовних закладах, до рівня освіти світської, а з іншого боку, вдосконалення викладання релігієзнавства як наукової дисципліни.

Це дуже нелегкі завдання, адже в духовних навчальних закладах скорочено, а то й просто вилучено викладання всіх світських дисциплін, рівень підготовки випускників не відповідає вимогам сучасної науки і педагогіки. А при цьому церковні дисципліни ініціюють прирівнювання кандидатів і докторів з богослов'я до рівня світських кандидатів і докторів наук. Докторами ж богослов'я стають вчорашні випускники 7-8 класів загальноосвітньої школи після закінчення семінарії зі щойно охарактеризованим рівнем їх підготовки. Все це може призвести до девальвації державної системи атестації спеціалістів, а не до вирішення проблем духовної освіти України.

Включення до державного переліку спеціальностей напрямку “Теологія” і запровадження її як обов'язкової вузівської дисципліни є недоцільними, оскільки зміст цього поняття неоднозначний. Теології взагалі немає. Є католицьке, православне богослов'я, ісламська теологія та ін. В Україні, як відомо, офіційно зареєстровано понад 70 конфесій. Відтак включення до державного переліку “Теології”, запровадження її як обов'язкової дисципліни (а вона явно буде конфесійно зорієнтованою) приведе до порушення свободи совісті, прав людини, неминуче ускладнить взаємини між студентами, учнями і зрештою взаємини між конфесіями, державою й різними церквами, бо є реципієнтами курсу будуть послідовники різних конфесій, а той атеїсти.

Крім того, релігієзнавство й теологія істотно відрізняються своїм змістом і структурою. Релігієзнавство, як відомо, включає різні знання про релігію, які мають суто науково-пізнавальний характер. Теологія це вчення, яке покликане обґрунтувати основні віросповідні принципи і догмати тієї чи іншої релігії, має виключно конфесійний характер, покликана відтворювати й підтримувати ту чи іншу систему релігійних вірувань. Теологія і релігієзнавство ні за своїм змістом, ні за структурою не співпадають. Вони не тотожні і не можуть замінити одне одного. Запровадження теології у ВНЗ як обов'язкової дисципліни спричинить рецидив догматизму, який існував в минулому.

Вивчення як загальноосвітнього шкільного предмету християнської етики у ряді західних областей засвідчує, що йдеться про викладання катехизму греко-католицькою церквою у загальноосвітніх школах. А це, як відомо, є порушенням Конституції України та чинного

законодавства, а відтак вже викликає обурення батьків інших релігійних уподобань, керівництва інших конфесій. Власне, чому саме йдеться про християнську етику, а не про загальну етику. Кабінет Міністрів України своєю постановою від 5 серпня 1998 р. № 1239 в базовий навчальний курс загальноосвітніх закладів включив дисципліну “Культурознавство”, програму, яка передбачає вивчення водночас мистецтва, основ етики. У ВНЗ усіх рівнів акредитації, читається курс етики. Високі моральні якості і духовність учнівської та студентської молоді формуються не лише на основі християнської моралі, а комплексом дисциплін, що вивчаються у середній і вищій школах.

Необхідно також чітко визначитися в тому, для чого, власне, готуватимуться ті, хто спеціалізуватиметься на відповідних курсах. Адже релігієзнавці для державних потреб вже готуються. А якщо йдеться про підготовку фахівців для Церков, то це полі саме їх компетенції, церковного, а не державного фінансування

Доцент Тернопільської державної медичної академії імені І.Я.Горбачевського А.Гудима, вважає, що затія обов’язкового запровадження у ВНЗ теології себе скомпрометує, бо не відповідає існуючим реаліям, зокрема тому, що священники найбільш масових – православних – конфесій не підготовлені до її викладання. Відсутність належних кадрів призведе до профанації у викладанні теології. Отже, запропонований проект обов’язкового викладання теології вводити в дію не варто, краще встановити цю дисципліну як факультативну, а водночас потурбуватися про належний теоретичний і методичний рівень викладання релігієзнавства на всіх рівнях освіти. А.Гудима підкреслив також доцільність вирішення питань підвищення рівня духовної освіти й виховання. Всеукраїнська Рада Церков мала б, зокрема, приділити належну увагу примноженню й вдосконаленню шкіл при церквах.

Професор В.Вандишев із Сум нагадав, що у ВНЗ є досвід викладання етики. Складовою цього курсу є й релігійна етика (в тому числі християнська). Науковець вважає за необхідне вийти з клопотанням до Міністерства освіти, щоб курс етики зробити обов’язковим для всіх ВНЗ. Вандишев закликав зробити все залежне від релігієзнавців, щоб привести шкільне й вузівське викладання відповідно до букви й духу Конституції України. Серед заходів з покращення духовної освіти найперше варто підсилити релігієзнавство і ввести його в курс обов’язкових суспільних дисциплін в школах.

Професор П.Крालюк (Волинський державний університету імені Лесі Українки) запропонував учасникам дискусії звернення до Міністерства освіти, Держкомрелігії, Ради Національної безпеки й оборони, в якому підкреслити, що запропонований проект введення

теології є небезпечним для поліконфесійної України копіюванням російського досвіду. В українських умовах це призведе до загострення міжконфесійних конфліктів та посилення регіоналізації країни, а також, що не менш важливо й небажано – і до її міжнародної ізоляції. Адже Європа, куди Україна інтегрується, є католицька і протестантська, а викладання теології буде де-факто викладанням переважно православної теології. Це не сприятиме порозумінню з європейськими чинниками та успішному включенню України в європейську духовну й культурну спільноту, а також і розвитку потрібної Україні співпраці з мусульманським світом. Відтак передбачуване введення теології є нав'язуванням деструктивної конфесійної освіти.

Професор Є.Дулуман (Київ) наголосив на необхідності активнішого впливу релігієзнавців на тих, хто приймає рішення з приводу організації теологічної освіти, а для цього, зокрема, потрібно підняти статус релігієзнавства взагалі, розглянути проект на засіданні Рад Інститутів Вищої освіти, в Академії педагогічних наук. Також Є.Дулуман запропонував подумати над вдосконаленням духовної освіти. Слухачам семінарій потрібні не просто знання про релігію, а й вміння орієнтуватися у складних, пов'язаних з духовністю й релігією, життєвих проблемах.

Ректор Інституту Штучного інтелекту (Донецьк) А.Шевченко вважає, що введення теологічних дисциплін і християнської етики все-таки потрібно. В Інституті до викладання християнської етики та виховання студентів задіяні священники. Це призвело до різкого зниження правопорушень і аморальних вчинків серед студентської молоді.

На думку **отця Олександра Кубеліуса (Київ)** пропонуване Всеукраїнською Радою Церков введення теології як обов'язкової дисципліни є порушенням Конституції України, посилить сепаратистські тенденції і чвари в релігійному середовищі, що складає загрозу безпеці держави. Запрошувати на викладання теології випускників православних навчальних закладів – це нонсенс при сучасному низькому рівні їх підготовки, яка навряд чи покращає і в ближчій перспективі. Не таємниця, що кращих викладачів витіснили з духовних навчальних закладів. Отець Олександр вважає за необхідне розвивати церковні недільні школи як осередки виховання дітей віруючих батьків.

Професор Г.Лозко (Київ) звернула увагу колег на те, що й зараз в освіті, зокрема шкільній, фактично присутні конфесійні елементи. Так, в курсах народознавства йдеться про християнські обряди та звичаї, в класах нерідко висять образи і розп'яття. Це вже є дискримінацією дітей з нехристиянських родин. Мають місце випадки, коли принижуються діти іншої релігійної орієнтації.

Л.Филипович (Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України) не заперечує можливість включення теології до державного переліку дисциплін. Але підготовка викладачів курсу має вестися за церковний, а не державний кошт. Взагалі Л.Филипович вважає, що дискусія з цього приводу має бути продовжена з участю зацікавленої сторони – Церкви. Релігієзнавцям також треба працювати над вдосконаленням власного викладацького рівня, адже не всюди релігієзнавство викладається так, щоб у церков не виникало виправданого бажання його замінити. Прозвучала пропозиція: перенести викладання релігієзнавства у ВНЗ після курсу філософії, оскільки лише тоді студенти будуть готові сприймати складне змістовне наповнення предмету.

О.Недавня (Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України) звернула увагу колег на те, що факультативне запровадження теології чи інших християнознавчих дисциплін як у вищих, так і в середніх загальноосвітніх навчальних закладах ще не вирішить всіх назрілих проблем духовної освіти й виховання. Про недоцільність обов'язкового введення цих дисциплін було висловлено багато аргументів, однак і їх вільний вибір учнями та студентами має свої суттєві недоліки: досвід свідчить, що на практиці необов'язковий предмет буде відповідно й цінуватися серед викладачів та слухачів, а відтак важко буде організувати його належне викладання.

О.Недавня вважає, що в Україні неможливо, недоцільно й небезпечно запозичувати безальтернативний досвід Росії – включення теології в список обов'язкових для викладання дисциплін, натомість було б добре звернутися до досвіду європейського. При цьому викладання релігієзнавства і основ етики треба зробити не лише обов'язковим для закладів освіти всіх рівнів та спеціалізацій, а й виділити на це викладання значно більше годин.

Доцент Н.Стоколос (Рівне) висловила за доповнення системи духовної освіти й виховання законодавчо дозволеними формами початковими (починаючи з дошкільних), середніми та вищими навчальними закладами різних конфесій.

Ю.Решетніков (Церква євангельських християн-баптистів) підкреслив, що при нинішньому законодавстві середня освіта не може діяти в нормальному, не напівпідпільному стані, а її доля фактично віддана на волю місцевої влади. Всім зацікавленим конфесіям (можливо й батьківській громадськості) варто невідкладно подавати пропозиції з вдосконалення законодавства, щоб конфесійні навчальні

заклади правно вписалися в систему освіти й видавали конвертовані дипломи.

Доцент Є.Мартинюк (Одеський державний університет) зауважив, що багато з присутніх виступає проти обов'язкового введення теології зокрема тому, що боїться, що при існуючому стані речей – відсутності викладачів курсу - замість теології буде фактично викладатися мракобісся. Тому дискутована проблема є також проблемою наявності спеціалістів, які мали б викладали дисципліну.

І.Мозговий (Сумський державний педагогічний інститут імені А.С.Макаренка) вважає, що замість введення теології вартує додати години для викладання дисциплін релігієзнавчого циклу.

Професор А.Колодний (Президент Української Асоціації релігієзнавців) зауважив, що згідно з чинним законодавством викладання будь-яких предметів не повинно протидіяти правам свободи совісті громадян України, а обов'язкове введення теології якраз і загрожує таким правам, а отже суперечить Українському законодавству. Всі країни світу тікають від середньовіччя, а ми хочемо повернутися до нього. Духовність хлюпика – не для сучасної людини, вона принижує її, а не возвеличує. Навіть в західних країнах, де теологія в системі навчання була обов'язковою, зараз виводять її за сферу обов'язкових дисциплін. Можна допустити факультативне її викладання. Але треба повернути релігієзнавству його предметну наповненість, а то нині воно ще дечим нагадує структуру колишнього наукового атеїзму. То ж питання потребує вивчення, а не введення келійно деякими зацікавленими державними службовцями. Навіть протестантські конфесії, не говорячи про нехристиян, це не підтримують.

М.Закович, підводячи підсумки, відзначив, що відбулася конструктивна дискусія, в ході якої було висловлено багато цінних пропозицій, які будуть внесені до підсумкового документу. Ведучий відзначив, зокрема, як слухну думку надіслати листа до Ради національної безпеки і оборони України пропозицію про недоцільність копіювання чужого досвіду запровадження теології у ВНЗ як обов'язкової дисципліни, оскільки в українських умовах це призведе до загострення міжконфесійних конфліктів і дестабілізації суспільства. Доцільно рекомендувати Всеукраїнській Раді Церков розвивати таку систему релігійної освіти як недільні школи, що відповідає конституційному принципу свободи совісті. На разі більшість учасників дискусії висловилися проти обов'язкового введення теології у ВНЗ як існуючої конфесійно заангажованої дисципліни. Натомість можна прийняти пропозицію читати богословські предмети

факультативно. Доцільно посилити змістовну сторону й зробити обов'язковим викладання релігієзнавства та етики у навчальних закладах всіх рівнів. Необхідно продовжити обговорення стратегії реформування духовної освіти з участю представників різних конфесій та освітян, що й планується. Доцільно надіслати в Міністерство освіти і науки пропозицію з організації всеукраїнської науково-практичної конференції з розглядуваного питання.

Матеріал підготував М.Закович

ДРУГІ РІЧИНСЬКІ ЧИТАННЯ –

відбулися 22 вересня 2000 року в м. Кременці при участі в організації їх Української Асоціації релігієзнавців, УАПЦ, Тернопільської державної медичної академії, Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАНУ, Кременецького медучилища, Рівненського слов'янського інституту. Читання відзначили як важливу подію в національно-культурному житті України вихід у світ за науковою редакцією А.Колодного і О.Сагана книги А.Річинського “Проблеми української релігійної свідомості” (Тернопіль, 2000. – 428 стор.), присвоєння імені вченого Кременецькому медичному училищу, вихід відеофільму про А.Річинського, організоване дослідження його творчої спадщини та ін.

Другі Річинські читання ухвалюють:

- 1) вважати необхідним розширити коло науковців, які досліджують творчу спадщину А.Річинського, зокрема акцентувати також увагу на вивченні його праць з питань медицини, українського мистецтва тощо;
- 2) інформувати Вселенський Патріархат про відродження і розвиток в Україні православного богослов'я. Надіслати владі книги А.Річинського;
- 3) видрукувати матеріали Других Річинських читань в Тернопільській медакадемії;
- 4) сприяти прилученню до наступних Річинських читань богословів православних церков України і діаспори;
- 5) вивчити питання видання вибраних творів А.Річинського;
- 6) інформувати про проведення Річинських читань через пресу громадськість України;